2021 m. rugpjūčio 26 d., Nr. 21-158VK

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai

DĖL LRV NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2021 M. RUGPJŪČIO 11 D. NUTARIMO NR. 651 „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2020 M. VASARIO 26 D. NUTARIMO NR. 152 „DĖL VALSTYBĖS LYGIO EKSTREMALIOSIOS SITUACIJOS PASKELBIMO“ PAKEITIMO“ PAKEITIMO“ PROJEKTO NR. 21-29154

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) teikia pastabas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos parengtam LRV nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. rugpjūčio 11 d. nutarimo Nr. 651 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ pakeitimo“ pakeitimo“ projektui Nr. 21-29154 (toliau – Projektas).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – LRV) 2021 m. liepos 14 d. priėmė nutarimą Nr. 559 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 7 d. nutarimo Nr. 544 „Dėl darbų ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams tik iš anksto pasitikrinusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sąrašo, darbų ir veikos sričių, kuriose leidžiam dirbti darbuotojams, pasitikrinusiems ir (ar) periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, sąrašo ir šių darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos patvirtinimo pakeitimo“ (toliau - Nutarimas), kuriuo ženkliai išplėtė darbų ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams periodiškai, ne dažniau kaip 7 dienos ir ne rečiau kaip 10 dienų, besitikrinantiems be kita ko greitaisiais SARS-CoV-2 antigenų tyrimais (toliau – greitasis antigenų tyrimas), ar neserga COVID-19 liga (koronaviruso infekcija).

Įsigaliojus šiam Nutarimui **tiek verslas, tiek darbuotojai** susidūrė su rimtais iššūkiais. Visų pirma, Nutarimu nustatytų reikalavimų nebuvo galimybės tinkamai įgyvendinti dėl nepakankamų sveikatos sistemos sudarytų COVID-19 tyrimų pajėgumų. Pavyzdžiui, dažnu atveju profilaktiškai besitikrinantys darbuotojai negalėdavo užsiregistruoti greitajam antigenų tyrimui savaitei, 10 dienų ar net ilgiau. Nesant galimybės laiku atlikti minėto tyrimo darbuotojo darbo ar gyvenamojoje vietoje, kai kurie darbuotojai registruodavosi tyrimo atlikimui punktuose, esančiuose kitame mieste arba rajone (pvz., prekybos srityje dirbantys darbuotojai iš Druskininkų ir Alytaus buvo vežami į Lazdijus, iš Šiaulių miesto į Radviliškį). Šiuo metu greitųjų COVID-19 tyrimų punktų yra mažiau, nei savivaldybių.

Siekdami nepažeisti Nutarimo reikalavimų, kurių nebuvo galima įgyvendinti dėl nepakankamų testavimo pajėgumų, kai kurie darbdaviai darbuotojus tyrimui atlikti siųsdavo į privačias gydymo įstaigas, už juos apmokant darbdavių lėšomis, darbuotojams būdavo suteikiamos eilinės apmokamos atostogos, poilsio dienos, kurios nepriklausė pagal darbo grafiką. Pažymėtina, kad Ekonomikos ir inovacijų ministerija nusprendė nepratęsti INVEGA administruojamos priemonės „Darbuotojų COVID-

19 tyrimų kompensavimas“ paraiškų teikimo laikotarpio, tad įmonėms, sudariusiam sutartis su privačiomis gydymo įstaigomis dėl valstybinių tyrimų pajėgumų trūkumo, buvo sukurti papildomi kaštai. Be to, darbdaviai susidūrė ir suduria su darbuotojų priešiškumu, konfliktinėmis situacijomis, darbuotojai atsisako periodiškai tirtis, netgi nutraukia darbo sutartis ir registruojasi Užimtumo tarnyboje, kas reiškia papildomą finansinę naštą valstybei.

Išdėstytos problemos toliau gilės nuo rugsėjo 13 d., kuomet privalomai testuotis turės ir gamybos įmonėse dirbantys darbuotojai, nepasiskiepiję nuo COVID-19 ligos arba (ir) ja nepersirgę.

Projekte siūloma numatyti, kad nuo 2021 m. rugsėjo 13 d. kontaktiniu būdu aptarnaujant ar paslaugas teikiant asmenims, ne tik aptarnaujami ar paslaugomis besinaudojantys asmenys turi atitikti LRV 2021 m. rugpjūčio 11 d. nutarime Nr. 651 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ pakeitimo“ nustatytus kriterijus, bet ir **juos aptarnaujantys asmenys, ar paslaugas teikiantys asmenys.**

Jeigu LRV patvirtintų tokį pakeitimą, tai reikštų, kad nuo 2021 m. rugsėjo 13 d. nepasiskiepiję COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) vakcina pagal skiepijimo schemą ar nepersirgę šia liga darbuotojai, kontaktiniu būdu aptarnaujantys klientus ar teikiantys jiems paslaugas, turėtų ne kas 7 – 10 dienų, **o kas 48 valandas, t.y. 5 kartus dažniau, testuotis**. Be to, turėtų būti atliekami jau nebe greitieji antigeno, o SARS-CoV-2 PGR tyrimai (toliau – PGR tyrimas), kurie yra kelis kartus brangesni nei antigeno testai (palyginimui iki 20-25 eurų už greitąjį antigeno tyrimą ir iki 90 eurų už PGR tyrimą) ir nebūtų finansuojami valstybės lėšomis. **Tai reikštų, kad testavimas į mėnesį kainuotų daugiau, nei šalies vidutinis darbo užmokestis**.

Remiantis Statistikos departamento skelbiamais duomenimis apie šalies ūkyje pagal veiklos rūšis 2020 m. dirbusių darbuotojų skaičių, didmeninės ir mažmeninės prekybos, paslaugų teikimo, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų, transporto, įvairių kitų paslaugų teikimo sektoriuose dirbančių darbuotojų skaičius sudaro daugiau kaip 400 000, iš kurių apie 50 proc. sudaro darbuotojai, dirbantys didmeninės ir mažmeninės prekybos bei remonto sektoriuje. Galimai imunizuotų gyventojų dalis 2021 m. rugpjūčio 24 dienos duomenimis sudaro 60,2 proc.(https://koronastop.lrv.lt/lt/statistika-lietuvoje), pagal šį rodiklį atitinkamai apie 160 000 darbuotojų turėtų testuotis kas 48 val. Atsižvelgiant į tai, kad testo rezultatų gavimas užtrunka apie 24 valandas, siekiant, kad darbuotojai galėtų dirbti nepertraukiamai (t.y. daugiau kaip vieną darbo dieną iš eilės), testai turėtų būti atliekami kiekvieną dieną. Tačiau šiuo metu Lietuvos sveikatos sistema, įskaitant privačias įstaigas, objektyviai neturi tokių pajėgumų atlikti tokį didelį kiekį SARS-CoV-2 PGR tyrimų (minėtus tyrimus atlieka ženkliai mažesnis paslaugų teikėjų skaičius nei greituosius antigeno tyrimus).

Iš aukščiau nurodytų duomenų bei turimos periodinio darbuotojų testavimo praktikos akivaizdu, kad prekybos, paslaugų, viešojo maitinimo ir kitose aptarnavimo srityse dirbančių nepersirgusių COVID-19 liga (koronaviruso infekcija) ir nepaskiepytų šios ligos vakcina pagal pilną schemą darbuotojų testavimo apimtys būtų labai didelės ir valstybė negalėtų užtikrinti tokių darbuotojų testavimo poreikių, o verslui įgyvendinti Projekte numatytus reikalavimus būtų neįmanoma, t.y., dalis verslų tiesiog negalėtų veikti. Taip pat akivaizdu, kad atsižvelgiant į prekybos ir paslaugų sektoriuose dirbančių darbuotojų gaunamas pajamas, kurios dažnu atveju nesiekia 1000 Eur per mėnesį, jie nebūtų finansiškai pajėgūs padengti tokio intensyvaus ir brangaus testavimo, taigi visa tokio sprendimo finansinė našta iš esmės yra perkeliama darbdaviams, kuriems ji taip pat būtų nepakeliama.

Toks reguliavimas taip pat lemtų, kad kai kurie darbuotojai turėtų išleisti apie 770-990 Eur PGR tyrimams, kitaip sakant, galimai daugiau, nei uždirba vidutinis šalies darbuotojas, ir gerokai daugiau, nei uždirba minimalią mėnesinę alga gaunantys darbuotojai.

Dėl šio reguliavimo taip pat kyla pagrįstų klausimų, kodėl kai kuriems darbuotojams siekiama griežtinti reikalavimus. Dera pažymėti, kad Sveikatos apsaugos ministerija 2021 m. liepos 20 d. pateikė Lietuvos verslo konfederacijai nuomonę, kurioje teigiama, kad „<...> biurų darbuotojai, kurie nekontaktuoja su išorės interesantais, tačiau kartais tiesiogiai susitinka su kitais biuro darbuotojais

dėl darbinių klausimų, privalės testuotis kas 7-10 dienų.“ Šia nuomone iš esmės buvo suformuotas suvokimas, kad **kontaktine veikla darbo vietoje yra laikoma visa veikla**, kuomet atliekant darbo funkcijas yra kontaktuojama su kitais žmonėmis, tad privalomas testavimas iki šiol taikomas ir, pavyzdžiui, mažmeninės prekybos įmonių administracinėms pareigybėms. Kadangi visa veikla darbo vietoje šiuo metu yra laikoma kontaktine, lieka neaišku, kodėl vieni kontaktuojantys privalėtų testuotis kas 7-10 dienų, o kiti – kas 2 dienas.

Taip pat atkreipiame dėmesį į iki šiol iškylančią nelygybę reguliavime, lyginant „Galimybių paso“ ir privalomo testavimo reguliavimus. Norint gauti „Galimybių pasą“, nepasiskiepijęs nuo COVID-19 ligos ir ja nepersirgęs asmuo privalo susimokėti už PGR tyrimą pats, tuo tarpu PGR tyrimo rezultatas galioja tik 48 val. „Galimybių pasui“ gauti, greitasis antigenų tyrimas laikomas nepakankamai patikimu. Tuo tarpu norėdamas laikytis privalomo testavimo reikalavimų, darbuotojas gali testuotis kas 7-10 dienų, darbo laiku ir darbdavio lėšomis, kurias kompensuoja valstybė. Be to, pagal privalomo testavimo reguliavimą, kurio sąlygomis už tyrimus kompensuoja valstybė, greitieji antigeno tyrimai irgi laikomi „patikimais“. Lieka neaišku, **kodėl pandemijos valdymo požiūriu darbuotojui užtenka ir mažesnio tikslumu pasižyminčio tyrimo rezultato, tačiau tik tuomet, kai tyrimas yra kompensuojami iš valstybės biudžeto**.

Primintina, kad „Konstitucijos 94 straipsnio 4 punkte įtvirtinti Vyriausybės įgaliojimai rengti valstybės biudžeto projektą ir jį teikti Seimui sukonkretinti Konstitucijos 130 straipsnyje, pagal kurį valstybės biudžeto projektą sudaro Vyriausybė ir pateikia Seimui ne vėliau kaip prieš 75 dienas iki biudžetinių metų pabaigos. Pagal Konstituciją, Vyriausybė – ir tik ji – turi įgaliojimus valstybės biudžeto projekte numatyti, kiek lėšų ir iš kokių pajamų šaltinių turėtų būti gauta, kiek lėšų ir kokiems tikslams turėtų būti skirta, ir kt.“ (https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta2254/summary).

Tad, analogiškai ir įsipareigojimai verslui ir darbuotojams turėtų būti pakeliami ir paskaičiuoti, juolab, kad jau ir dabar akivaizdu, kad Projektui įgyvendinti nebūtų užtikrintas paslaugų prieinamumas pagal siūlomą testavimo dažnį.

Atsižvelgiant į išdėstytą problematika, nepritariame Projektui dėl šių priežasčių:

1) nepakankamų tyrimų dėl COVID-19 ligos pajėgumų;
2) itin reikšmingos finansinės naštos, kuri būtų sukurta darbuotojams priėmus Projekte išdėstytas nuostatas;
3) išsiskiriančių reikalavimų tarp „Galimybių paso“ reguliavimo ir privalomo testavimo reguliavimo;
4) sukuriamo neapibrėžtumo darbdaviui ir darbdaviams,

LVK manymu, tik 1) išplėtojus tyrimų pajėgumus teritoriniu ir apimties požiūriu; 2) sumažinus finansinę naštą nepasiskiepijusiems nuo COVID-19 ligos arba (ir) ja nepersirgusiems darbuotojams, 3) leidžiant „Galimybių pasą“ išsiimti asmenims (valstybės nekompensuojamus), atlikus greitąjį antigeno testą, siūlomas reguliavimas galėtų būti svarstomas.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė Eglė Radišauskienė

Originalas nebus siunčiamas. Vilius Kriaučiūnas, el.p.: vilius@lvk.lt, tel. +370 5 212 1111